ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

Առաջին երեսում տողը (petite) 6 շահի
Վերջին ,, ,, ,, 3 շահի

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

Թաւրիզում ամիսը 1,50
Գաւառներում ,, 2 ղր.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆ ԱՐԺԷ
8 ՇԱՀԻ

Հասցէն՝ Redaction „Arckalousse" Tauris (Perse) | اداره روزنامه «آرشالوس» تبریز

Խմբագրութեան հետ գործ ունեցողները դիմեն «Պատանեկական Բիւրօ» Հայկ Խախանեանին

Բ. ՏԱՐԻ № 18 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 (24) ՅՈՒԼԻՍ 1919 Թ. Բ. ՏԱՐԻ

Շարունակւում է բաժանորդագրութիւն

Թաւրիզի Հ. Յ. Դ. պատանեկական միութեան օրգան

„ԱՐՇԱԼՈՅՍ"

շաբաթաթերթի

Թաւրիզում ամսական բաժանորդագինն է 1,50
Գաւառներում ,, ,, 2 ղրան։
Բաժանորդագրուել ցանկացողները դիմեն Աշոտ Մ. Բաղդասարեանին

ԱԶԴ

Ուղարկելով անդորրագրերը, խնդրում ենք մեր յարգելի բաժանորդներից իրենց բաժանորդագները յանձնել ցուցիչին կամ ինձ։
„Արշալոյս"-ի ֆինանսական Յանձնախմբի կողմից
Աշոտ Մ. Բաղդասարեան.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կաթոլիկաց դպրոցի աշակերտները — գալիս են յայտնելու յարգոյ հասարակութեան, որ նոյն դպրոցի նախկին տեսուչ

ՄԱԹՈՒՐԷՆ ԷՕԹՕԼԻՒԷԻ

մահուան տարելիցի առթիւ, Հինգշաբթի յուլիս 12-ին, առաւօտ. ժամի 9-ին, նոյն դպրոցի եկեղեցում տեղի կունենայ հոգեհանգիստ՝ հանգուցեալի յիշատակին։

ԴԵՄՕԿՐԱՏԻԿ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անժխտելի է մի երկրի աշխատաւորութեան ներկայացուցիչների ժողովի-պարլամենտի գոյութեան հրատապ անհրաժեշտութիւնը, հենց այդ երկրի աշխատաւորութեան անմիջական շահերի տեսակէտից, նամանաւանդ երբ նա լիազօրւած է, ըստ երկրի սահմանադրութեան, լայն դեմօկրատիկ իրաւունքներով։ Աստի և օրէնսդիր պարլամենտը ներկայացնի իրենից կատարեալ աշխատաւորութեան ներկայացուցչութիւն, (ինչպէս քիչ առաջ անւանեցինք այն) և առաջնորդւի ռամկավար սկզբունքներով. նա պիտի իրենից ներկայացնի կատարեալ ժողովրդական ներկայացուցչութիւն. իսկ այս վերջինն իրականանալ կարող է դեմօկրատիկ ընտրութիւնների միջոցով։ Ուրպէս այսպիսին աշխատաւորական կուսակցութիւնների կողմից ընդունւած է քառանդամ ընտրական սիստեմը. ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի և գաղտնի ընտրական իրաւունք,— որի վրայ պիտի աւելացնել և համեմատական ձևը։

Ժամանակակից դեմօկրատական կուսակցութիւնները հիմնւած են քաղաքացիների կատարեալ հաւասարութեան սկզբունքի վրայ։ Բոլոր քաղաքացիք իրար հաւասար են։ Բնաւ չի պատահում, որ երկրի ազգաբնակութեան աչքի ընկնող մասը զրկւում է ընտրական իրաւունքից այս կամ այն անհիմն պատճառաբանութեամբ։ Յաճախադէպ են որ դասային ներկայացուցչութիւնները, որոնց ընտրութեանը երկրի ազգաբնակութիւնը մասնակցում է ոչ թէ որպէս անհատ, այլ որպէս մի դասակարգի անդամ, ուրից բնականաբար շահւում են երկրի արտօնեալ դասակարգերը, այս դասային ներկայացուցչութեանը մօտ է և ցենզային ներկայացուցչութիւնը. դա լինի հարստութեան թէ կրթական ցենզ և որովհետև հարուստ դասակարգը, իր նիւթական միջոցների շնորհիւ երկուսն էլ կարող է ունենալ, ուստի և դարձեալ ընտրութիւնները լինում են յօգուտ շահագործող դասակարգի։ Բազմազգեան ազգաբնակութիւն ունեցող երկրներում յաճախ մանր ազգութիւնները զրկւում են ձայնատուութեան իրաւունքից, նոյնը տեղի է ունենում յաճախ նաև կրօնի կամ դաւանանքի վերաբերմամբ. այսպիսի խտրութիւններն անշուշտ հակասում են հաւասարութեան սկզբունքին, որից ամենից աւելի տուժում է այդ երկրի աշխատաւոր մասսան։ Բացի յիշած բոլոր սահմանափակումներից պէտք յիշել նաև կանանց ընտրական իրաւունքից զրկելը, հիմնւած մի շարք անհիմն պատճառաբանութիւնների վրայ, որոնք բոլորն էլ ջրւում են և չեն դիմանում քննադատութեան։

Ուրեմն աշխատաւորական կուսակցութիւնները, հիմնւած բոլոր քաղաքացիների հաւասարութեան սկզբունքի վրայ,— ընդունելով, որ վերոյիշեալ գրեթէ բոլոր խոչընդոտներն ընդհանուր ընտրական սիստեմի դէմ, բղխում են նախ շահագործող դասակարգի շահերից և ապա հաւասարութեան սկզբունքի թիւր ըմբռնողութիւնից, — պահանջում են, որ պարլամենտի ընտրութիւնները լինեն առանց դասակարգի, հարստութեան, ազգի, դաւանանքի կամ կրօնի և սեռի խտրութեան որոշ տարիքից սկսած, ամբողջ ազգաբնակութեան մասնակցութեամբ։

Յաճախ ճիշտ է վերոյիշեալ պահանջները լրացւում և երկրի ամբողջ ազգաբնակութիւնը մասնակցում է ընտրութիւններին. սակայն գործել տեղի է ունենում հաւասարութեան սկզբունքի խախտումն, որովհետև երկրի ազգաբնակութեան որոշ խաւերն ստանում են մէկից աւելի ձայն, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով։ Բնականաբար այս տարբերութեան խաւի մէջ չէր կարող մտնել աշխատաւորութիւնն, որովհետև հենց այս ընտրական իրաւունքի անհաւասարութիւնը բղխում է կապիտալի շահութիւնից։

Ի նկատի ունենալով վերոյիշեալ հանգամանքը— հաւասար ընտրական իրաւունքի խախտումը,— որ տեղի է ունենում յօգուտ լոկ ունևոր և արտօնեալ դասակարգի շահերի, աշխատաւորութեան շահերը պաշտպանող կուսակցութիւնները պահանջում են, որ ընտրութիւնները լինեն ընդհանուր լինելուց բացի և հաւասար— իւրաքանչիւր ընտրող ունենայ միայն մէկ ձայն և ոչ մի պայմանով աւելի։ (Շարունակելի)

Հրաչ

ՄԵՐ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

III

(Շարունակութիւն և վերջ)

Կեանքի անողորմութիւնը, մարդկանց երկու անհաւասար բանակների բաժանւած լինելը— աշխատող ու վայելող, ճնշող ու ճնշւող, շահագործող ու շահագործւող— և նրանցից խոշորի՝ աշխատաւորի դասը, որ ներկայումս իր վրայ է կենտրոնացրել համարեա մարդկութեան մի խոշոր տոկոսի

ուշադրութիւնը, որն արդէն սկսել է պայքար իր հակառակորդի, արիւն-քրտինք ծծող շահագործողի դէմ, որն արդէն կուլ տալու ապարէզ է նետուել և կանգնած է, եթէ ոչ այսօրուան, գէթ վաղուան, միւս օրուան յաղթանակի ճամբին, ապագան նրանն է։ Ահա այս խնդիրը ես մեր աշակերտութեան կողմից անուշադրութեան է մատնուած, չնայած, որ մեր իրականութեան մէջ էլ կան կուսակցութիւններ այս կամ այն քաղաքական ու տնտեսական դաւանանքներն ունեցող, որոնք ապարէզ են իջել յանուն այս կամ այն դասակարգի, գլխաւորապէս աշխատաւորի շահերի և իրաւունքների պաշտպանութեան։ Իսկ մենք սահմանափակուած մեր նեղ շրջանակում, որը մենք էլ աւելի նեղացնում ենք այն և լոկ դասերի պատրաստութեան մէջ (հետաքրքիր է այս բառը խղճի ու աստիճան հանգստութեամբ կարող ենք գործածել առանց չակերտի) և վաղը դուրս գալով կեանքի մէջ, պիտի աշխատենք «օգտակար» լինել մեր միջավայրին. մի շատ սահմանափակ շրջանակ, որից դուրս ուրիշ հորիզոն մեզ համար ամենայն հաւանականութեամբ, չի կարող գոյութիւն ունենալ—առանց ունենալու, եթէ ոչ ամբողջական դաւանանք, գոնէ մի փոքր իդէալ, մի թեթև ծրագիր քաղաքական ու տնտեսական ըմբռնողութիւնների, որ կեանք դուրս գալիս լուրենք մեր այդ ձգտումներին համապատասխանող (բծախնդիր չլինենք) դաւանանք ունեցող կուսակցութիւններին։

Միջանկեալ ասեմ, որ ես հարցը այսպէս դրի, որովհետև հակառակ եմ ներկայ աշակերտութեան կուսակցական լինելուն. մի աշակերտ, որը չի հասկանում իր կոչումը և պարտականութիւնը, նա արժանի չէ կուսակցական լինելուն։ Վերցնենք մի փայլուն օրինակ. տարիներից ի վեր, շնորհիւ մեր հասարակական կեանքի, մեր դպրոցների աշակերտութիւնն առանց գիտակցելու թէ ինչու, անուղղակի կերպով բաժանուել է երկու կուսակցութիւնների Հնչակեան և Դաշնակցական—որոնք իրար են բախւում Թեմական դպրոցում և փոխանակ ծանօթանալու ասպարէզում գործող կուսակցութիւններին և նրանց գործունէութեան, շարունակում են «ժառանգաբար» ստացած այս կամ այն ուղղութիւնը. շատ անգամ էլ պատճառ դառնալով նոյնիսկ անհատական թշնամանքների։

Ճիշտ է, վերջերս աշակերտութեան մէջ առաջ է եկել հետաքրքրութիւն վերոյիշեալ խնդիրների շուրջը, սակայն մի մասը ըստ իս, չափազանցութեան և միակողմանիութեան մէջ է ընկել՝ գործածելով մի չափ, ամեն ինչ, ամեն երևոյթ նրանով չափելու։ Թէև դոքա շատ քիչ են, բայց այն, որ այդ մեթոդը շատ դիւրին է երևում, կարող է հեշտ բաների ձգտող աշակերտութեան գրաւել, որից վերջինս չնայած կարող է ազատել՝ սթափուելով և գտնելով իր սխալը, բայց և այնպէս ցանկալի կը լինի, որ ապարէզի վրայ ձգուի, մտքերի փոխանակութեան նիւթ դառնայ այս կամ այն կուսակցութեան ծրագիրը, կանխելու ապագայի այդ չարիքը։

Վերոյիշեալից բացի ուրիշ կարևոր խնդիրներ ես կան, որոնք պիտի աշակերտութեան ուշադրութիւնը գրաւեն, նրան ստիպելով հրաժարուել այն սխալ հասկացողութիւնից, որ աշակերտը լոկ իր դասերով պիտի զբաղուի, որը շատ քիչ արդիւնքի կը հասցնի, որովհետև բազմակողմանի զարգացում ձեռք բերելու համար հարկաւոր է բազմակողմանի կրթութիւն, հետաքրքրութիւն, որպէսզի վաղը կեանք դուրս գալիս, գոյութեան կռւում կարողանանք պաշտպանել թէ մեզ և թէ գէթ մասամբ մեր նմաններին։ Հ. Զաւէն

ԺՈՂՈՎՆԵՐ ԵՒ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կիրակի, յուլիս 7-ին տեղի ունեցաւ «Հայկ.-Թամարեան» դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեան համար ծխականների ժողով. բացի ներկայ գտնուող 81 իրաւատէր ծխականներից, ներկայ էին և ունկնդիրներ։ Սկզբում ցանկութիւններ արտայայտուեցին ժողովն օրինաւոր չհամարելու՝ ծխակ. կէսը ներկայ չլինելու պատճառով, սակայն ժողովի մեծամասնութեան ցանկութեամբ, ի նկատի ունենալով, որ առաջին անգամն է ժողովականների այդպիսի մեծ թիւ, որ երաշխիքներ չկան յաջորդ ժողովին այդքանի ներկայութիւնը, որ չի կարող ընտրելիք վերաքննիչ յանձնախումբը յաջորդ ժողովի համար հաշիւները մաքրել և այլն, որոշուեց ժողովը համարել օրինաւոր և իրաւասու ընտրելու թէ անցեալ հոգաբարձութեան հաշիւների վերաքննիչ յանձնախումբ և թէ նոր հոգաբարձական կազմ։ Նախ բաց քուէարկութեամբ ընտրուեց 3 հոգուց բաղկացած վերաքննիչ յանձնախումբ. ապա փակ քուէարկութեամբ ընտրուեց հոգաբարձական կազմ։

Հոգաբարձական ընտրութիւնների համար, Դաշնակցութիւնն առանձին թերթիկներով—որոնք ծառայում էին թէ որպէս թուցիկ և թէ որպէս քուէ—դրել էր իւր թեկնածուները։ Առաջին անգամն էր մեզ մօտ ընտրութիւնների ժամանակ թերթիկների սիստեմը. հաճելի է նրա գործածութիւնը և այսուհետև։

Ֆա՛րէնկա

ՎԻՂԸ

ուրբաթ, առաւօտեան ժամի 9-ին տեղի կունենայ Հ. Ց. Դ. Պատ. Միութեան հերթական դասախօսութիւնը։

Նիւթն է՝

«ԿՈՒՍԱԿՑԱԿ. ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Դասախօսն է՝ ընկ. Ե. Աֆթանդիլեան

Մուտքն անդամներին ձրի, ոչ անդամներին՝ 3 շահի։

ԱԶԴ

Խնդրւում է Պատանեկ. Միութեան Վարչութեան հետ գործ ունեցողներից, այսուհետև դիմել ընկ. ՀՐԱՉ ՏԷՐ ՕՀԱՆԵԱՆԻՆ.

Վարչութիւն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

II

ՀՈՂԻ ՀԱՄԱՅՆԱՑՈՒՄ

Երբ բանալու լինենք Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրի «տնտեսական պահանջներ» բաժինը, հէնց առաջին կէտը, որ մեր աչքին կընկնի, դա հողի համայնացումն է։ Ինչ է նշանակում այդ, փորձենք բացատրել մի քանի խօսքով։

Դեռ 18-րդ դարում էր, որ Ժ. Ժ. Ռուսսօն, ժամանակի մեծ մարդկանցից մէկը, ասում էր. «Նա, ով առաջին անգամ ցանկապատելով հողի մի կտոր, ասել է «այս հողն իմն է», և գտել է բաւականաչափ հաւատացողներ, նա է իսկական հիմնադիրը ներկայ հասարակութեան։ Ինչքան ոճրագործութիւններից, պատերազմներից ու սպանութիւններից, որքան աղէտներից ու սարսափներից կազատէր մարդկութեանը, նա, ով ցանկապատից դուրս քաշելով ցցերը և ոչնչացնելով հողամիջի սահմանները, կը գոչէր ի լուր աշխարհի «հողից ստացուած բերքերը պատկանում են բոլորին, իսկ հողը ոչ ոքի»։ Անցել է անհամար ժամանակ դրա՛նից յետոյ, բայց ոչինչ չի փոխուել, հողը շարունակում է կենտրոնացած մնալ փաքրաթիւ ձրիակերների ձեռքում, որոնք ոչ միայն իրենք չեն աշխատում դրա վրայ, այլ աշխատեցնում են ուրիշին, շահագործելով և ծծելով նրա արիւն քրտինքը։

Մի կողմ կանգնած է սուտ մեծամասնութիւն՝ գիւղացիութիւնը, իսկ միւս կողմ՝ հողատէրերը։ Գիւղացիութիւնը գնալով հետզհետէ քայքայւում է. նա ստիպուած է լինում հողը ծախել կալուածատէրերին, իսկ ինքը բռնել գործարան տանող ճանապարհը. ո՞ւր պիտի փնտռել այդ բոլորի պատճառը։ Պատճառներն իհարկէ շատ են, բայց կարելի է հաշուել միայն երկուսը. առաջին՝ սակաւահողութիւն և երկրորդ՝ հողերի անհաւասար բաժանումը։ Վերջինս աչք է ծակում այն ժամանակ, երբ համեմատում ես գիւղացուն կալուածատիրոջ հետ, բայց կայ մի ուրիշ ձևի անհաւասարութիւն ևս, դա իրանց, գիւղացիների, մէջ եղած տարբերութիւնն է. մինչդեռ մէկի հողն այնքան քիչ է, որ խեղճը չգիտէ ինչի վրայ գործադրի իր աշխատանքը, իսկ միւսը ստիպուած է վարձելու ուրիշ աշխատաւորներ։ Սակաւահող գիւղացու հողը շատ քիչ է այն բաժնից, որը հարկաւոր է նրան իր գոյութիւնը պահելու։ Սակայն անհաւասար հողաբաժանման չարիքն արմատացած է մի ուրիշ բանի մէջ, այն է հողի մասնաւոր սեփականութիւնը և քանի գոյութիւն ունի այդ ձևը, անհնար է հողային հաւասարաբաժանում մտցնել։

Սակաւահողութիւնից ստիպուած, գիւղացին իր գոյութիւնը պահելու համար դիմում է մի ուրիշ միջոցի, այն է, կապալով հող է վերցնում կալուածատէրից և շատ պարզ է, որ ինչ պայմաններով. եթէ ուզում ես մի կտոր հող գնել, վճարիր ինչ կը պահանջեն «բարերար տէրերը», իսկ եթէ հնարաւորութիւն չունես, գնա՛ և բանւոր դարձիր շատ չնչին օրավարձով։ Ճիշտ է կայ և մի ուրիշ «ելք» սակաւահողութիւնից ազատուելու, բայց թէ ինչքան նպատակայարմար է, այդ կարող է ասել ամեն մի փոքր ի շատէ գործին ծանօթ մարդ. դա պարտքն է. ամեն մի գիւղում կը գտնես այնպիսի բարի հոգիներ՝ վաշխառուներ, որոնք «եղբայրական» օգնութիւն կը հասցնեն ամեն մի դէպքում, նեղն ընկած գիւղացուն, որպէսզի յաջորդ օրը կեղեքեն, ճզմեն և վերջին ունեցած սեփականութիւնը խլեն։ Սակաւահող գիւղացին մի միջոց էլ ունի, այն է, դիմել դէպի քաղաք, իբրև բանւոր մի որև է գործարանում տեղաւորուելու, մինչև մահը վրայ կը հասնի։ Այդպէս ուրեմն գիւղացին միշտ էլ մնում է ճորտ. լինի դա կալուածատիրոջ, վաշխառուին, թէ գործարանատիրոջ. այդ դրութիւնից ազատուելու միայն մի ելք կայ, այն է, ՀՈՂ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ. առանց մէկի միւսը ոչ մի օգուտ չի կարող տալ։ Աշխատաւոր գիւղացու այդ դրութիւնը պիտի շարունակուի, մինչև որ ՀՈՂԸ ԴԱԴԱՐԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ լինելուց։ Ծատերին արդէն ծանօթ է է, թէ ինչքան հողեր կան զանազան անուան տակ, կալուածական, վանքապատկան, և այլն և այլն, որոնք ահագին ժամանակ կամ չեն շահագործւում կամ էլ շահագործւում են զանազան բախտաւորների չաղութիւններին և ցոփութիւններին բաւականութիւն տալու համար։ Այդ բոլոր հողերը պիտի տրուեն աշխատաւոր գիւղացուն, ով ուզում է վայելել, պիտի սովորի աշխատելու, և իւրաքանչիւրն այն չափով, ինչքան հարկաւոր է անաղքատ կերպով գոյութիւնը պահելու։ Աշխատաւոր գիւղացին յաճախ ասում է. «Հողն Աստծունն է»։ Դա նշանակում է, որ ոչ ոք չի կարող ասել հողն իմն է, ինչպէս չի կարող ասել օդն իմն է, արևն իմն է։ Դա նշանակում է, որ ոչ պետութիւնը, ոչ ազնւականը, ոչ քաղաքացին և ոչ էլ գիւղացին իրաւունք չունեն տիրելու հողին, ինչպէս մի ապրանքի, այլ որ նրանք բոլորն էլ պարտաւոր են աշխատել հողի վրայ և կարող են օգտուել նրանից։ Հողն Աստծունն է, այսպէս է դատում գիւղացին։ Հողն աշխատաւոր ժողովրդինն է, այսպէս է պահանջում Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Հայկ

Ամբագրական մարմին